

Голові разової спеціалізованої
вченої ради Державного
університету «Житомирська
політехніка» Міністерства
освіти і науки України за
спеціальністю 281 «Публічне
управління та адміністрування»
доктору наук з державного
управління, доктору
економічних наук, професору
ГРИЦИШЕНУ Дмитрію

ВІДГУК

офіційного опонента

**доктора наук з державного управління, професора,
Антонової Людмили Володимирівни
на дисертацію Опанасюка Миколи Олександровича
«Фінансові механізми публічного управління цифровою
трансформацією системи охорони здоров'я»,
подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Державного
університету «Житомирська політехніка» для присудження ступеня
доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та
адміністрування»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»**

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, темами

Дисертаційна робота М.О. Опанасюка є важливим внеском у розвиток науки публічного управління, оскільки її спрямовано на комплексне дослідження проблематики формування, функціонування та розвитку фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я.

Крім того, варто зазначити, що проблема формування та ефективного функціонування фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я набуває особливої актуальності в умовах посилення глобальних викликів, зокрема пандемічних загроз, воєнних ризиків, демографічних змін та необхідності забезпечення стійкості медичної системи. У таких умовах цифровізація охорони здоров'я перестає бути виключно технологічним процесом і трансформується у стратегічний напрям державної політики, що потребує належного фінансового забезпечення, координації управлінських рішень, розвитку цифрової інфраструктури та впровадження сучасних механізмів фінансування інновацій.

Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання узгодження фінансових інструментів державного управління із процесами цифрової модернізації медичної галузі, оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів у цифрових трансформаційних процесах, а також

формування адаптивних моделей фінансового забезпечення цифрових змін у системі охорони здоров'я. Це зумовлює необхідність поглиблення теоретико-методологічних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я.

Дисертаційне дослідження М.О. Опанасюка є, безперечно, актуальним та соціально значущим, оскільки його результати спрямовано на вирішення конкретних проблем, пов'язаних із удосконаленням фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я. Робота має теоретичну та практичну цінність, оскільки запропоновані автором висновки та рекомендації можуть бути використані для розроблення державних програм у сфері охорони здоров'я, а також при вдосконаленні цифрової трансформації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

У вступі до дисертації М.О. Опанасюка чітко окреслено актуальність дослідження, що зумовлене потребою вдосконалення фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я. Автор логічно обґрунтовує потребу дослідження з огляду на сучасні суспільно-політичні виклики та міжнародні зобов'язання України у сфері охорони здоров'я.

Мета дослідження, визначена в дисертаційній роботі, повністю відповідає сучасним науковим підходам до проблематики розвитку фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я. Це зумовило відповідну структуру дисертації, застосування різних методологічних підходів, а також використання комплексу загальнотеоретичних і спеціальних методів наукового дослідження.

Об'єкт та предмет дослідження автором сформульовано чітко, вони відповідають меті та завданням роботи, що забезпечує логічну цілісність наукового дослідження. Визначені автором завдання дисертації сприяють комплексному та міждисциплінарному підходу до вивчення фінансового механізму публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я, що підтверджує ґрунтовність наукового пошуку та системність дослідження.

Аналіз змісту дисертації дає підстави зробити висновок про те, що автором виконано всі поставлені завдання, а висновки та рекомендації логічно випливають із проведеного дослідження.

Перший розділ присвячено теоретико-методологічним засадам дослідження фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я. Автор розкриває особливості трансформації парадигм управління у сфері фінансового забезпечення систем охорони здоров'я. Здійснено бібліометричний аналіз понятійно-категоріального апарату дослідження фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я. У дисертації сформульовано та аргументовано методологічні засади

дослідження фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я.

Другий розділ містить детальний аналіз міжнародного досвіду та сучасного стану розвитку фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я. Досліджено світові тенденції цифрової трансформації системи охорони здоров'я як об'єкта публічного управління. Розглянуто питання фінансового забезпечення цифрової трансформації систем охорони здоров'я у провідних країнах світу. Особлива увага надається проблемам реалізації фінансових інструментів публічного управління цифровою трансформацією охорони здоров'я в Україні.

Третій розділ присвячено перспективам розвитку фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я. Автором обґрунтовано стратегічні положення управління цифровою трансформацією систем охорони здоров'я та запропоновано напрями розвитку фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я.

Важливим аспектом роботи є ґрунтовний аналіз проблемних питань цифрової трансформації системи охорони здоров'я. Автор виокремлює ключові фактори ефективності, зокрема: рівень цифрової зрілості систем, інтероперабельність, пацієнтоцентричність, кіберстійкість, регулювання телемедицини та відповідальне використання штучного інтелекту.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, є обґрунтованими та логічними, вони базуються на аналізі широкого кола наукових джерел. Автор використовує сучасні методологічні підходи, серед яких порівняльно-правовий, системний аналіз, структурно-функціональний підхід, що дозволяє всебічно розкрити об'єкт дослідження.

Дисертація містить значну кількість посилань на наукові праці українських та зарубіжних вчених, що підтверджує високий рівень її наукової достовірності. Список використаних джерел містить 156 найменувань, серед яких нормативно-правові акти, монографії, статті у фахових виданнях.

Результати дисертаційного дослідження апробовано на наукових конференціях, що свідчить про їх практичну значущість та наукову цінність. Отримані результати може бути використано в нормотворчій діяльності, удосконаленні механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я, розробленні освітніх програм для підготовки фахівців у сфері публічного управління.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації М.О. Опанасюка, є належно обґрунтованими, віддзеркалюють сучасні тенденції у сфері захисту прав людини, а також містять пропозиції, що мають практичне значення для реформування системи публічного управління в Україні.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів

Дисертаційна робота М.О. Опанасюка є результатом вагомого наукового дослідження, спрямованого на обґрунтування фінансових механізмів

публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я. Автор проводить комплексний аналіз основних теоретичних підходів до проблематики, розглядає чинні фінансові механізми та пропонує власне бачення шляхів їх удосконалення.

Наукова новизна отриманих М.О. Опанасюком результатів підтверджується тим, що це одне із перших у науці публічного управління дисертаційних досліджень, у якому створено концептуальну модель модернізації фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я. Дослідження поєднує теоретичні аспекти публічного управління та практичні механізми реалізації системи охорони здоров'я, що робить його особливо цінним у контексті розбудови ефективної системи державного управління.

Відповідно до результатів, отриманих у процесі дослідження, сформульовано низку теоретичних положень і висновків, зокрема:

вперше:

– розроблено концептуальний підхід дослідження фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я, що ґрунтується на поєднанні еволюційної, функціонально-цільової, стратегічно-закупівельної, клієнтоорієнтованої та цифрово-інтегрованої складових і передбачає: 1) обґрунтування фінансових механізмів цифрової трансформації як самостійного об'єкта публічного управління; 2) визначення їх диверсифікованої структури, що охоплює бюджетні, програмно-цільові, контрактні, грантові, кредитні та донорські джерела фінансового забезпечення; 3) встановлення того, що результативність їх функціонування залежить не лише від обсягів фінансування, а й від інституційної узгодженості, рівня цифрової зрілості, інтероперабельності, кіберстійкості та спроможності органів публічного управління забезпечувати суспільно значущі результати у сфері охорони здоров'я;

удосконалено:

– методологічний підхід до визначення предметно-об'єктного поля дослідження фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я, що передбачає: 1) його конкретизацію як сукупності процесів формування, розподілу та використання фінансових ресурсів; 2) визначенням напрямів спрямування фінансових ресурсів на розвиток цифрової інфраструктури, електронної системи охорони здоров'я, медичних інформаційних систем, інтероперабельності, кібербезпеки, управління медичними даними та цифрових сервісів; 3) забезпечення цілісного поєднання фінансових, правових, організаційних і цифрових складових у межах єдиної методологічної основи дослідження;

– підхід до систематизації етапів і напрямів управління фінансовим забезпеченням системи охорони здоров'я в Україні, що передбачає: 1) виокремлення інерційно-бюджетного, концептуально-реформаторського, стратегічно-закупівельного, цифрово-інтегрованого та стійкісно-відновлювального етапів; 2) конкретизацію трансформацій у цілях, інструментах, суб'єктах і механізмах публічного управління галуззю; 3) обґрунтування логіки переходу від кошторисно-утримувальної моделі до

моделі, орієнтованої на державні фінансові гарантії, стратегічне закупівельне управління, розвиток цифрової інфраструктури, управління даними та забезпечення стійкості системи охорони здоров'я;

– структурування суб'єктів, завдань та фінансових інструментів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я шляхом виокремлення центрального, закупівельного, інфраструктурного, місцевого, міжнародного, приватного, громадського та контрольного рівнів реалізації, конкретизації їх функцій, інструментів, нормативно-правової основи, очікуваних ефектів і ризиків, що дало змогу обґрунтувати полісуб'єктний характер фінансових механізмів та напрями посилення координації, підзвітності й результативності цифрової трансформації системи охорони здоров'я;

набули подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат дослідження фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я шляхом поєднання еволюційного аналізу підходів до фінансового забезпечення систем охорони здоров'я з бібліометричним з'ясуванням змістового наповнення категорій «health financing», «digital health funding» та «eHealth», що дало змогу розмежувати фінансовий, цифровий, організаційний і управлінський аспекти досліджуваної проблематики;

– обґрунтування світових моделей цифрової трансформації систем охорони здоров'я через виокремлення ролі цифрової зрілості, інтероперабельності, пацієнтоцентричного підходу, врядування даними та кіберстійкості, а також встановлення значення стратегічного фінансування й інституційної узгодженості для результативності цифрових змін, що дало змогу довести залежність ефективності цифрової трансформації не лише від технологічного рівня розвитку, а й від якості публічного управління та фінансового забезпечення;

– аналіз фінансового забезпечення цифрової трансформації систем охорони здоров'я у провідних країнах світу шляхом виявлення ролі змішаних фінансових механізмів, що поєднують бюджетні, страхові, програмно-цільові, грантові та приватно-інвестиційні інструменти, обґрунтування значення інституційної координації й стратегічного закупівельного управління у функціонуванні таких моделей, а також визначення можливостей адаптації міжнародного досвіду до українських умов цифрової трансформації охорони здоров'я.

Вагомим науковим здобутком дисертанта є комплексний аналіз перспективи розвитку фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я. Особливо цінними є пропозиції щодо розвитку фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я в Україні.

Проведений аналіз дисертаційного дослідження дає підстави для висновку, що основні наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертації М.О. Опанасюка, є обґрунтованими та мають високу наукову достовірність. Висновки та пропозиції дисертанта викладено чітко, логічно та змістовно.

Наукову новизну дослідження дисертантом сформульовано самостійно, вона має належний рівень обґрунтованості, що підтверджується широким використанням міжнародного досвіду, аналізом законодавчих ініціатив та практичними підходами до вдосконалення фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я.

Достовірність результатів і практична значущість результатів дослідження

Достовірність результатів дисертаційного дослідження М.О. Опанасюка підтверджується їх практичним упровадженням у діяльність органів публічної влади, що засвідчено відповідними офіційними довідками. Запропоновані автором концептуальні підходи щодо вдосконалення фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я в Україні, що свідчить про практичну значущість дослідження.

Теоретичні положення, узагальнення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, можуть бути використані:

- у науково-дослідній сфері – при проведенні дальших теоретичних досліджень у галузі публічного управління, зокрема щодо фінансового забезпечення цифрової трансформації системи охорони здоров'я;

- у навчально-методичній роботі – при розробленні навчальних дисциплін за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», зокрема в контексті удосконалення структури та змісту дисципліни «Управлінські рішення».

Результати дисертаційного дослідження підтверджують ефективність запропонованої автором концепції вдосконалення фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я, а також аргументованість розроблених рекомендацій щодо формування, функціонування та розвитку фінансових механізмів публічного управління. Запропоновані заходи спрямовано на усунення виявлених проблем і підвищення ефективності відповідних управлінських процесів.

Практична значущість отриманих результатів дисертаційного дослідження М.О. Опанасюка підтверджується тим, що основні теоретичні положення та висновки дослідження подано у вигляді конкретних пропозицій, які можуть бути успішно використані в управлінській та практичній діяльності у сфері охорони здоров'я. Запропоновані автором рекомендації щодо формування, функціонування та розвитку фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я сприятимуть підвищенню ефективності управлінських процесів у цій сфері.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Висновки та основні положення дисертаційного дослідження висвітлено у восьми наукових статтях, у тому числі трьох в наукових фахових виданнях України та двох публікаціях за кордоном, а також у трьох тезах виступів на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Опубліковані праці містять викладення ключових наукових положень

дисертації, що становлять її наукову новизну та винесені на захист. У статтях висвітлено концептуальні підходи до фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я, обґрунтовано потребу реформування цифрової трансформації системи охорони здоров'я. Окремі публікації присвячено аналізу світових тенденцій цифрової трансформації системи охорони здоров'я як об'єкта публічного управління, що підтверджує глибину наукового пошуку та міждисциплінарний підхід автора.

Кількість, обсяг і зміст опублікованих праць повністю відповідають вимогам п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Детальний аналіз поданого рукопису дисертації та наукових публікацій засвідчує їх повну відповідність. Наукові положення, сформульовані в дисертації, віднаходять віддзеркалення в опублікованих працях, що забезпечує високий рівень апробації результатів дослідження та підтверджує їх наукову значущість.

Зауваження щодо змісту дисертації

Дисертаційне дослідження виконано на високому науково-теоретичному рівні, що свідчить про компетентність дисертанта та його глибоке розуміння проблематики фінансового механізму публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я. Робота вирізняється актуальністю, системним підходом до аналізу правозахисної діяльності, використанням сучасних методів дослідження та глибоким розглядом нормативно-правових аспектів.

Водночас, критичний аналіз є невід'ємним складником наукової дискусії, що сприяє дальшому вдосконаленню наукового дослідження. У зв'язку з цим варто висловити декілька зауважень, що стосуються окремих положень дисертації.

1. У дисертаційному дослідженні серед важливих складових цифрової трансформації обґрунтовано виділено кіберстійкість як один із ключових елементів. Водночас така позиція потребує додаткового концептуального уточнення, оскільки кіберстійкість традиційно належить до сфери інформаційної безпеки, управління ризиками та технологічного захисту інформаційних систем. У зв'язку з цим може виникнути методологічне питання щодо коректності її включення до переліку складових саме фінансових механізмів цифрової трансформації.

2. У роботі підкреслено значення інтероперабельності даних. залишається недостатньо розкритим, яким чином інтероперабельність даних впливає на процеси формування, розподілу та використання фінансових ресурсів у системі охорони здоров'я, а також яким чином вона інтегрується у фінансові механізми управління цифровими трансформаціями. Доцільно конкретизувати, чи йдеться про підвищення прозорості фінансових потоків, зменшення транзакційних витрат, покращення бюджетного планування, або ж

про інші управлінські ефекти, що виникають завдяки забезпеченню сумісності та обміну медико-фінансовими даними між інформаційними системами.

3. Автором здійснено ґрунтовний аналіз міжнародного досвіду фінансування цифрової трансформації систем охорони здоров'я, що дозволяє окреслити широкий спектр підходів, моделей та інструментів фінансового забезпечення відповідних процесів у різних країнах. Водночас у роботі недостатньо чітко конкретизовано, які саме елементи цього досвіду можуть бути реально адаптовані до українських умов з урахуванням національних інституційних, економічних та регуляторних особливостей.

4. У роботі зазначено, що цифрова трансформація охорони здоров'я в Україні значною мірою підтримується міжнародною технічною допомогою, грантами та кредитними програмами. Важливим вбачається уточнення, які саме види ризиків може спричинити така залежність?

5. У дисертаційному дослідженні одним із пріоритетів визначено територіальне вирівнювання цифрової спроможності закладів охорони здоров'я. Однак, доцільно б глибше розкрити, чому усунення територіальних диспропорцій у цифровій інфраструктурі та доступі до цифрових сервісів охорони здоров'я є не лише технічним або організаційним завданням, а саме предметом публічного управління. Потребує аргументації його зв'язок із такими базовими функціями держави, як забезпечення рівного доступу громадян до медичних послуг, реалізація принципів соціальної справедливості, ефективний розподіл бюджетних ресурсів та підвищення якості управлінських рішень на різних рівнях системи охорони здоров'я.

Водночас зазначені зауваження мають здебільшого дискусійний та рекомендаційний характер. Вони не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, а лише визначають перспективні напрямки дальшої наукової роботи у сфері вдосконалення фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я в Україні.

Загальний висновок

Попри окремі недоліки та дискусійні положення, що істотно не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, можна зробити висновок, що дисертація Опанасюка Миколи Олександровича «Фінансові механізми публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я» є завершеним науковим дослідженням. Тема дисертації є надзвичайно актуальною, оскільки зумовлена сучасними викликами цифрової трансформації системи охорони здоров'я та необхідністю вдосконалення фінансових механізмів її публічного управління. Отримані в дисертації наукові результати вирішують важливе завдання – обґрунтування теоретико-методологічних положень і розроблення науково-практичних рекомендацій щодо формування, функціонування та розвитку фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я.

Основні результати дослідження повною мірою віддзеркалено в опублікованих працях автора, що свідчить про достатню апробацію наукових положень та підтверджує їх наукову і практичну цінність. Висновки дисертації

є логічними та ґрунтуються на доказових матеріалах, отриманих під час дослідження. Запропоновані автором підходи мають вагоме теоретичне та прикладне значення і можуть бути використані у сфері охорони здоров'я, державного управління, а також у подальших наукових дослідженнях.

Мова дисертації є академічною, чіткою та точною, що відповідає науковим стандартам і забезпечує належну передачу змісту дослідження. Дисертаційна робота має чітку структуру, де кожен розділ відповідає певному аспекту досліджуваної проблематики, містить вступ, теоретичний аналіз, обґрунтування отриманих результатів та висновки. Така побудова роботи дозволяє легко орієнтуватися в матеріалі та засвоювати ключові положення дослідження.

Висновки дисертації базуються на аргументованих доказових фактах, отриманих у процесі наукового аналізу. Вони чітко формулюють основні результати дослідження, що підтверджує досягнення поставлених цілей і завдань. Запропоновані в дисертації рекомендації мають практичну значущість та можуть бути використані в нормотворчій діяльності, удосконаленні державної політики у сфері прав людини, розробленні освітніх програм та в управлінській практиці.

Загалом, проведене дослідження та подані результати в дисертації відповідають вимогам, що висуваються до наукових і науково-дослідних робіт, та мають значну наукову і практичну цінність.

Отже, за рівнем актуальності, постановкою завдань, новизною, обґрунтованістю висновків і практичною значущістю отриманих результатів дисертаційна робота Опанасюка Миколи Олександровича відповідає вимогам, сформульованим у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Таким чином, дисертант Опанасюк Микола Олександрович заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

професор кафедри обліку і аудиту
Чорноморського національного університету
імені Петра Могили,
доктор наук з державного управління,
професор

Людмила АНТОНОВА

Підпис Антонової Л.В. засвідчую
Вчений секретар
Чорноморського національного університету
імені Петра Могили

Вікторія ЧОРНА